

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Juli 2000 - 21e Jaargang, nr. 86

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 61	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57
-------------------	----------------------	--------------------	-----------------

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	Telefoon en fax 070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	------------------------------------

Penningmeester

Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
------------------	-------------------------	------------------	------------------------------------

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29

J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	Telefoon en fax 070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83
H.J.M. Brinkman	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 354 31 73

REDACTIE DE SCHAKEL

H.J.M. Brinkman	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 354 31 73
-----------------	--------------------	------------------	------------------------------------

Redactiecommissie

H.J.M. Brinkman, Ch.H. Bartelings, Mevr. M.E.F. Borel Rinkes

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rijswijk

Het volgende nummer verschijnt in oktober 2000.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 september 2000.

ISSN 1382-8207

Op 4 mei bleek de nieuwe opzet van de Nationale Herdenking op de Dam het waardige verloop van de herdenking ten goede te komen. In de plaats van het altijd wat rommelig aandoende leggen van kransen door zestig organisaties van oorlogsgetroffenen volgden, na de krans van Hare Majesteit de Koningin en de twee minuten stilte, de kransen voor de omgekomen burgers en militairen die door vertegenwoordigers van de koepelorganisaties van direct betrokkenen werden gelegd.

Na de kransen van de autoriteiten volgde het defilé, waarbij een ieder een bloem kon leggen aan de voet van het Nationaal Monument.

Op 5 mei hebben Engelandvaarders, met ons vaandel ingedeeld in een detachement van Samenwerkend Verzet, in Wageningen voor onze Beschermheer gedefileerd. Wij hebben allemaal kunnen zien hoe geweldig vitaal de Prins is. Hij stond meer dan een uur in de brandende zon het defilé af te nemen en alle voorbijkomende veteranen enthousiast te begroeten. Wat een schrik toen onze Beschermheer een week later moest worden geopereerd en er complicaties optraden.

Nu ik dit schrijf is de Prins weer thuis. Wij hopen allen van ganser harte dat zijn herstel voorspoedig zal verlopen en hij in alle rust weer geheel de oude kan worden. Namens u allen heb ik dat aan de Prins op zijn verjaardag laten weten.

Wij ontkomen er geen van allen aan dat wij met de dag een dagje ouder worden. Helaas ontvallen ons jaarlijks steeds meer Engelandvaarders. Waar dat maar enigszins mogelijk is verschijnt een "in memoriam" in de Schakel. Zo vindt u in deze Schakel geschreven hoe Toine Lazeroms zich heeft ingespannen voor ons Genootschap in onze Sociale Commissie, in de Raad van Overleg en bij de organisatie van de Brabantse borrel. Wij zullen in dankbaarheid gedenken wat Toine voor ons heeft gedaan. Wij zullen hem node missen in ons Genootschap.

Na het enthousiasme voor Oranje tijdens het EK 2000 gaan de Nederlanders weer als van ouds met vakantie. Als u nog plannen hebt

hoop ik dat u 20 september weer terug bent voor onze reünie op de Vliegbasis Gilze Rijen. Ik kijk daar naar u uit.

Rudi Hemmes

Allereerst onze excuses voor de vergissing begaan in de tekst van het In Memoriam voor Mevr. A. de Jong. Zoals u allen wel begrepen zult hebben had de eerste zin van de tekst "Het was de zomer van 1938" moeten zijn. Onze oprechte verontschuldiging voor deze vergissing.

De maanden april en mei waren weer de maanden van herdenking. Verschillende Engelandvaarders waren in het nieuws. Daar was Engelandvaarder Hazelhoff Roelfzema, Engelandvaarder Hans Hoets Engelandvaarders Berg, Cieremans en Beelaerts van Blokland, Jacob de Mos en Jan Linzel, allen werden in de media vermeld. Erik Hazelhoff en Hans Hoets werden verschillende malen geïnterviewd op TV terwijl andere Engelandvaarders vermeld werden in de geschreven media. Allen hadden zij een interessant verhaal te vertellen. Erik Hazelhoff over zijn leven, Hans Hoets over de verdwenen miljarden van ex-dictator Marcos van de Filipijnen. Berg over zijn vliegervaringen en tot op heden een van de oudste vliegbrevethouders van Nederland. Marcel Cieremans en Jonkheer Beelaerts van Blokland en onze ere voorzitter Frans Dijkmeester werden vermeld over hun rol in 1944 in de Betuwe tijdens het Arnhem offensief. In het laatste nummer van "De Opmaat" een lang artikel gewijd aan de belevenissen van ons bestuurslid Jacob de Mos en de bijna vergeten kleine eenheden van de Motor Torpedo Boats en Motor Gun Boats en hun vitale rol tijdens de oorlog. Dankzij Jacob de Mos die met enkele anderen het initiatief nam voor een reünie zijn hun daden aan de vergetelheid ontruikt. Verder een ander artikel in de laatste "Opmaat" waarin vermeld wordt dat oorlogsvlieger Majoor Vlieger bd. Jan Linzel en enkele anderen zijn onderscheiden door de Franse regering voor hun aandeel in de bevrijding van Frankrijk. De Franse Ambassadeur in Nederland, Bernard de Montferrand, reikte hen de dankbrief en het bijbehorende diploma uit.

HJMB

Op 20 september 2000 zijn wij weer de gasten van de Koninklijke Luchtmacht, i.c. de Tactische Helikopter Groep/KLu te Gilze-Rijen.

Het programma luidt (wijzigingen voorbehouden):

Vanaf	11.00 uur	Aankomst en registratie van de reünisten met koffie en cake in de Officiersmess van de Vliegbasis.
Ca.	11.20 uur	Bar geopend voor aperitief (eigen rekening).
Ca.	11.30 uur	Welkomstwoord Commandant Tactische Helikopter Groep/KLu, gevolgd door een welkomstwoord van onze Voorzitter.
Ca.	12.30 uur	Aankomst Z.K.H. Prins Bernhard.
Ca.	13.15 uur	Naar het bedrijfsrestaurant voor de uitgebreide Luchtmacht Rijstmaaltijd met naar keuze bier of frisdrank.
Ca.	13.30 uur	Aanvang maaltijd.
Ca.	15.30 uur	Einde maaltijd.
Ca.	16.00 uur	Einde officiële gedeelte van de reünie, maar de reünisten worden in de gelegenheid gesteld om tot 17.00 uur na te borrelen in de Officiersmess en gemaakte foto's te bestellen.

Openbaar vervoer

Reünisten die per trein komen, moeten tussen 10.00 en 11.00 uur in Gilze-Rijen uit de trein stappen. Gedurende dat uur zal er twee maal een Militaire bus van het station naar de vliegbasis rijden. Na afloop van de reünie zullen deze bussen tussen 16.00 en 17.00 uur de reünisten naar het station terug brengen.

Bij de N.S. stations zijn de z.g. reisplanners verkrijgbaar die een schema geven van de trein(en) van de vertrekplaats naar Gilze-Rijen. Op de meeste routes zal 1 maal overstappen onvermijdelijk zijn. De overstaptijd in Breda is 4 minuten en dit is voldoende, daar de trein die men moet hebben aan de overkant van het perron staat. Voor reizigers

uit de richting Den Bosch en Eindhoven is er eveneens voldoende overstaptijd.

Eigen Vervoer

Voor hen die per eigen vervoer komen volgt hierna een routebeschrijving naar de vliegbasis.

Route naar de vliegbasis Gilze-Rijen

Komende vanuit de richting Rotterdam, de A16 blijven volgen en ten zuiden van Breda de A58 (Tilburg/Eindhoven) nemen. Vervolgens de afslag Gilze nemen en dan linksaf (onder de weg door) richting Rijen. De vliegbasis ligt aan uw linkerhand. Bij de eerstvolgende verkeerslichten linksaf richting Rijen (de vliegbasis blijft links van u liggen) en doorrijden tot bij de tweede verkeerslichten. Daar linksaf naar de ingang van de vliegbasis.

Komende vanuit de richting Utrecht, de A27 volgen en ten zuiden van Breda de A58 (Tilburg/Eindhoven) nemen. Vervolgens de afslag Gilze nemen en dan linksaf (onder de weg door) richting Rijen. De vliegbasis ligt aan uw linkerhand. Bij de eerstvolgende verkeerslichten linksaf richting Rijen (de vliegbasis blijft links van u liggen) en doorrijden tot bij de tweede verkeerslichten. Daar linksaf naar de ingang van de vliegbasis.

Komende vanuit de richting Eindhoven/Tilburg of Den Bosch/Tilburg. De A58 tot zuiden van Tilburg blijven volgen en vervolgens de afslag Gilze nemen en dan rechtsaf richting Rijen. De vliegbasis ligt aan uw linkerhand. Bij de eerstvolgende verkeerslichten linksaf richting Rijen (de vliegbasis blijft links van u liggen) en doorrijden tot bij de tweede verkeerslichten. Daar linksaf naar de ingang van de vliegbasis.

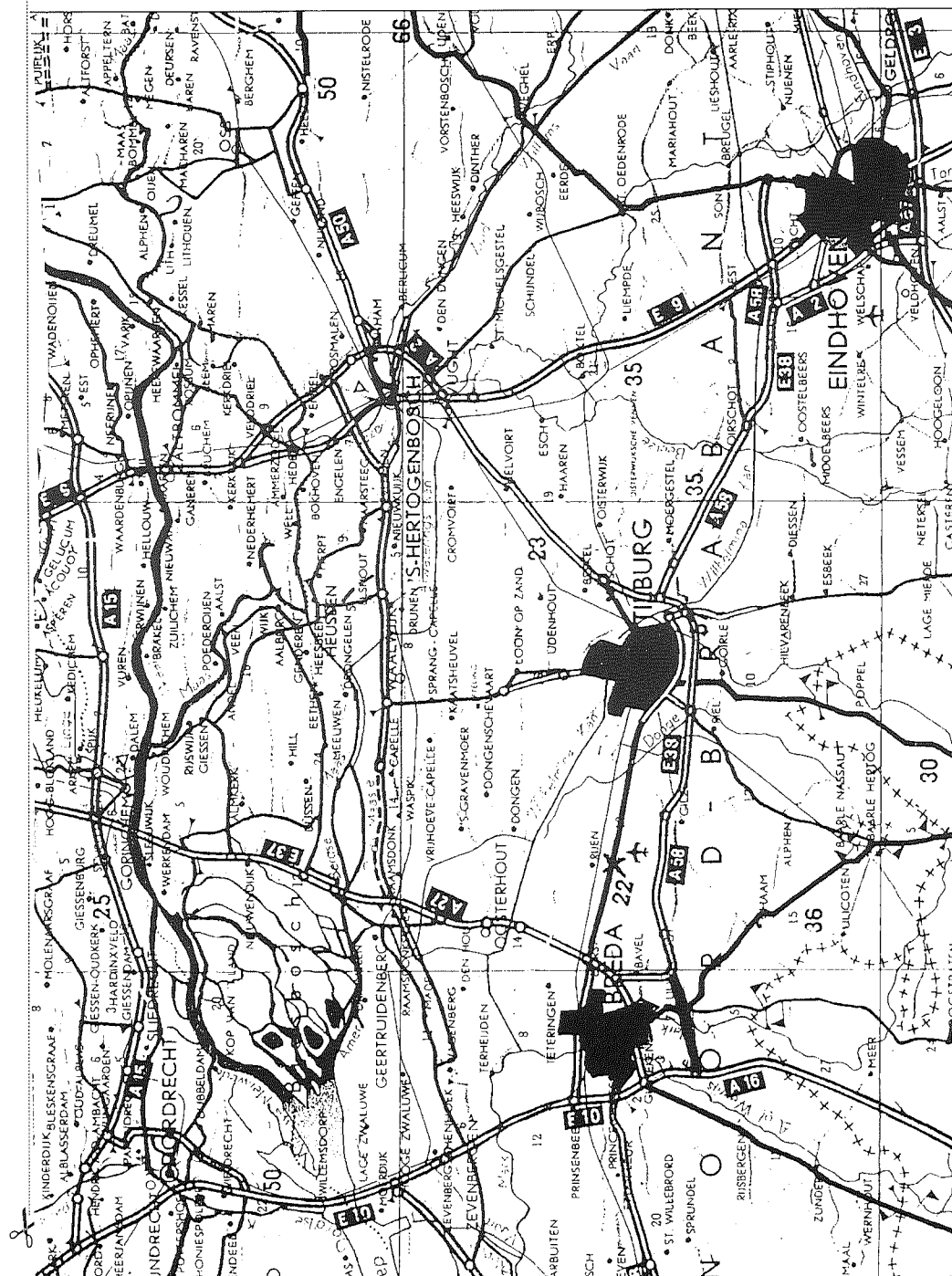
NB: ZIE OOK BIJGAANDE ROUTEKAART !

Let op: Vanaf de ingang van de vliegbasis volgt u de borden "Reünie Engelandvaarders". U komt dan uit bij de parkeerplaats voor het complex "Molenheide". De reünie vindt plaats in de officiersmess van het

complex en de bijbehorende ruimten. De kosten voor deelname bedragen ook dit jaar f 30,- per persoon. De uiterste datum waarop de betalingen binnen moeten zijn is **2 september 2000**. U wordt dringend verzocht gebruik te maken van het deelname formulier in deze Schakel. Degenen die in Nederland en België wonen kunnen gebruik maken van de bij deze Schakel gevoegde **accept-girokaart**. Uit het overige buitenland kan betaald worden, liefst in contanten in een enveloppe (f 30,-) of tegenwaarde in lokale valuta of per cheque. In het laatste geval i.v.m. de bankkosten het chequebedrag met f 5,- verhogen.

Daar wij uiterlijk 2 september het aantal deelnemers door moeten geven aan de basis i.v.m. de catering wordt men dringend verzocht het onderstaande formulier volledig ingevuld, **vóór 2 september** te zenden aan het Secretariaat:

Mevrouw M.E.F. Borel-Rinkes
Cees Laseurlaan 279
2597 GG Den Haag

GEBOORTEDAG HERDENKING WIJLEN KONINGIN WILHELMINA

Op donderdag 31 augustus 2000 om 14.00 uur zullen Engelandvaarders weer een bloemstuk plaatsen in de Nieuwe Kerk te Delft, ter herinnering aan de geboortedag van wijlen Hare Majesteit Koningin Wilhelmina. Verzamelen tussen 13.30-14.00 uur in het ons bekende pannenkoekhuis vlakbij de Kerk. Einde plechtigheid 14.45 uur, waarna een kopje koffie. Zij die met eigen vervoer komen, moeten er rekening mee houden dat het parkeren in de omgeving van de Kerk niet gemakkelijk zal zijn omdat er die dag markt is op het plein voor de Kerk. Iedereen wordt verzocht de grootmodel onderscheidingen mee te nemen. Zij die op die dag aan de plechtigheid willen deelnemen worden verzocht zich op te geven bij:

Jacob de Mos
Marjorystraat 25
3151 JK Hoek van Holland
Telefoon 0174-382 21 83

ENGELANDVAARDERS GOLFDAG 2000

Men zou kunnen aarzelen om de gebeurtenissen op 29 mei 2000 bij Burggolf Zoetermeer te betitelen met de grandioze naam "Engelandvaarders Golfdag". Het leek in het begin allemaal zo mooi. Vijftien deelnemers hadden zich opgegeven. Vier afslagbloktijden ad vier spelers waren gereserveerd bij Burggolf Zoetermeer en een ruime hoeveelheid golfkarretjes zou beschikbaar zijn. In de loop van het fatale stormweekeinde van 27/28 mei meldden zich zes spelers wegens ziekte af. Negen spelers traden op maandag aan op de baan; maar vier van hen moesten er van afzien toen bleek dat de golfkarretjes niet op de doorweekte baan mochten rijden. Zij keerden, na een kop koffie met oude vrienden, onverrichter zake terug naar huis. Burggolf Westerpark Zoetermeer is een lange en moeilijke baan; gedeeltelijk aangelegd op kunstmatige heuvels boven een oude puinstortplaats en

gedeeltelijk in de polder. De resterende vijf Engelandvaarders speelden in twee flights te voet de eerste negen holes in zonnig maar winderig weer. Het werd toch nog een leuke golfmiddag. In de heren-flight ontspon zich een spannende strijd tussen Willem Brederode en Charles Bartelings, waarbij de eerstgenoemde dankzij mooi stabiel spel de wisselprijs 2000 voor de heren won. In de damesflight had de geroutineerde mevrouw Deibel een "off day", zodat mevrouw Bartelings, door hardnekkig doorzetten, voor de tweede maal de wisselprijs voor de dames in de wacht sleepte. Bij de prijsuitreiking werden ook de nummers twee verblijd met een prijs beschikbaar gesteld door onze sponser, de firma van den Brand B.V. uit Bosschenhoofd. De laatste vijf spelers vierden tenslotte met een gezellige borrel en een goede maaltijd op passende wijze het einde van deze gehavende golfdag.

K. Bottema

IN MEMORIAM

A.R.W. Lazeroms

Een simpel mens ging van ons heen, een mens die eerst aan anderen dacht en dan pas aan zichzelf.

Ik heb het over **Toine Lazeroms**. In 1943, 24 jaar oud, zag hij zich genoodzaakt Nederland te verlaten, omdat van het alternatief, de Duitse krijgsgevangenschap, geen sprake kon zijn. Zijn eerste poging om Engeland te bereiken, mislukte in Frankrijk en hij ging terug naar Nederland. Maar twee maanden later was het lot hem beter gezind. Via de bekende route door België, Frankrijk, Spanje en Portugal, met alle daarbij behorende spanningen, tegenslagen en helpende handen, bereikte hij in januari '44 het gestelde doel: Engeland. Op zijn verzoek kwam hij in de officiersopleiding der Mariniers en eindigde als Batterij-Commandant bij de Mariniers Brigade. Na de oorlog sloot hij zich aan bij de Stichting Genootschap Engelandvaarders en weer

maakte hij zich nuttig en hielp anderen waar hij kon. Hij was actief in de Sociale Commissie en in de Raad van Overleg. Ook was hij medeorganisator van de "lunch in het Zuiden". Twee maal per jaar kwamen daar Engelandvaarders uit die regio bijeen, maar ook enkele dappere noorderlingen werden hartelijk welkom geheten. Het was een genoegen met Toine en Elly aan tafel te zitten en te kunnen genieten van zijn humor en vrolijkheid. Tot zijn gezondheid hem meer en meer in de steek liet. Maar zelfs toen bleef hij geïnteresseerd in zijn medemens, met op de eerste plaats natuurlijk zijn kleinkinderen en kinderen. Dit werd hem steeds mogelijk gemaakt door de geweldige steun en daadwerkelijke hulp van zijn lieve en zorgzame vrouw Elly. Toine, die in grote kring gemist zal worden, verdient ons aller respect. Het was een voorrecht hem gekend te hebben.

M. Borel Rinkes

IN MEMORIAM

Louis (Lou) Wijnbergen

31-10-1920 – 21-06-2000

Defence Medal van Great Britain

British War Medal 1939-1945

Verzetshedenkingskruis

Oorlogsherinneringskruis

Eremedaille in goud in de Orde van Oranje-Nassau

Lou werd geboren in Den Haag en groeide op in Rotterdam. Hij deed in 1940 eindexamen gymnasium, enkele weken na het bombardement. Omdat zijn ouderlijk huis bij het bombardement verwoest werd, legde hij het examen af zonder over enig boek of dictaat te beschikken. Gelukkig slaagde hij. Daarna ging hij naar Delft om chemische technologie te studeren. In het voorjaar 1941 werd de TH gesloten voor

joodse professoren en studenten. Lou, van joodse afkomst, werd zowel leerling als leraar (wiskunde) aan de joodse Technische School in Rotterdam.

In het voorjaar 1942 moest hij onderduiken. Op 19 oktober 1942 begon hij geheel alleen zijn vlucht uit Nederland. Via België en Frankrijk slaagde hij erin Spanje te bereiken. Een groot deel legde hij lopend af (onder meer de Pyreneeën over), deels alleen, deels in gezelschap. De Nederlandse consulaten in Barcelona en Madrid liet hij weten naar Engeland te willen gaan om in militaire dienst te gaan, omdat hij op die manier aan de bevrijding van Nederland kon meewerken. Hij kreeg daar de verder benodigde doorreisdocumenten. In januari 1943 vertrok hij per schip vanuit Cadix naar Curaçao. Een paar weken later kwam hij daar aan en werd geleverd in het kamp Habaai. Voor verdere legertraining werd hij een maand later overgebracht naar Canada.

Eindelijk, 18 juni 1943, kwam hij in Engeland aan en kon zichzelf Engelandvaarder noemen. Op 12 juli 1943 nam hij dienst bij de Royal Air Force (Volunteer Reserve) om tot piloot te worden opgeleid. Na een eerste training in Scarborough en Desford vertrok hij op 4 maart 1944 naar Alta in Canada om opgeleid te worden als jachtvlieger. Op 4 juli 1944 vertrok hij naar Saskatoon voor verdere training. Na voltooiing van zijn opleiding keerde hij terug naar Engeland met de bedoeling te worden ingezet als jachtvlieger op Spitfires. Op zijn aanmeldingsformulier bij zijn toetreden tot de RAF werd hij omschreven als "Chemical student and Maths teacher. Very alert and intelligent, willing to take any category in aircrew. Very keen". Hij bleef bij de RAF tot maart 1946 en verliet na drie jaren militaire dienst de Engelse luchtmacht. Uit Londense documenten van het Nederlandse Ministerie van Oorlog blijkt dat hij op de lijst stond voor toekenning van het Kruis van Verdienste.

Na zijn Engelse dienstdienst, die hij beëindigde als Sergeant Vlieger werd hij naar Nederland gestuurd met de opdracht zich te melden op vliegveld Ypenburg. Op vrijdag 5 april kwam hij in Hoek van Holland aan. Hij meldde zich op maandag 8 april maar kreeg een uitbrander

omdat hij zich vrijdag de 5de meteen had moeten melden. Na herhaalde verzoeken zijnerzijds werd hij eindelijk op 3 september 1947 met groot verlof gestuurd. Lou heeft nooit begrepen waarom de Nederlandse overheid eiste dat hij na drie oorlogsjaren en diensttijd waarbij hij zich had ingezet voor de bevrijding van Nederland, alsnog zijn dienstplicht in het Nederlandse leger moest vervullen.

Hij besloot te gaan werken in het familiebedrijf (Mozes Knap & Zn, brandkasten en kantoorinrichtingen) waar hij tot zijn pensioen in 1985 is gebleven. Zijn vlucht en zijn RAF periode hebben een stempel op zijn verdere leven gedrukt. Hij was een zeer trouw bezoeker van de bijeenkomsten die zowel het Genootschap Engelandvaarders als de Nederlandse afdeling van de RAF organiseerden. Hij was altijd een graag gezien gast en kon met veel verve vertellen over zijn belevenissen tijdens de oorlog en daarna.

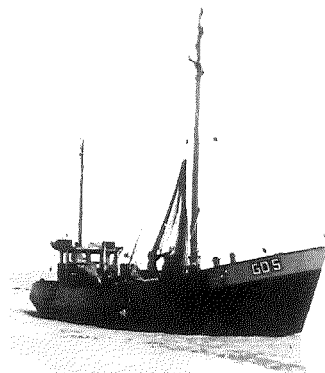
In 1992 openbaarde zich voor het eerst een kwaadaardige tumor, vijf jaar later bleek dat opnieuw het geval te zijn. Een operatie en diverse chemokuren volgden. Altijd optimistisch en met veel doorzettingsvermogen, daarin onvoorwaardelijk gesteund door zijn echtgenote ging hij de strijd tegen zijn ziekte aan. Op 21 juni, de eerste zomerdag is hij rustig ingeslapen. Het Genootschap heeft een betrokken en markante persoonlijkheid verloren. Ons medeleven gaat uit naar zijn familie.

Loes Wijnbergen,
HJMB,
KLU (Luchtmachthistorie sectie drs. P.E. van Loo)

DE ARRESTATIE VAN ENGELANDVAARDERS OP 20 MEI TE IJMUIDEN

Naar aanleiding van de artikelenreeks over dit onderwerp stuurde Jan G. Bruin een foto van het schip waarop de arrestatie plaatsvond. Zijn onderzoek bracht aan het licht dat het schip op 15 december 1940 door de Duitse Wehrmacht werd gevorderd en naar IJmuiden werd overgebracht en op 20 april 1944 werd vrijgegeven. De foto van het schip werd gemaakt na 4 mei 1955 toen het schip van eigenaar en naam was veranderd en als de GO-5 was ingeschreven.

ARRESTATIE ENGELANDVAARDERS 20-05-1943, ARTIKEL DE SCHAKEL JANUARI 2000

In de nummers oktober 1999 en januari 2000 van de Schakel stond een artikel onder het hoofd "De arrestatie van Engelandvaarders op 20 mei 1943". De bewuste nummers werden mij ter hand gesteld door een vriend, ex-Engelandvaarder, die er de naam van Eeghen in had aangetroffen.

Het bleek mijn verre neef Dave van Eeghen te betreffen, de broer van de bekende Esmee van Eeghen aan wier oorlogsverleden, o.a. in Vrij Nederland enige jaren geleden, zeer uitvoerige artikelen zijn gewijd.

Dave maakte ik halverwege de dertiger jaren in het N.C.S.V. Mosterdveen jongenskamp mee; daarna heb ik hem niet meer ontmoet. Esmee heb ik nooit ontmoet. Wel herinner ik me goed dat, toen ik in september 1940 in Leiden aankwam, Esmee bij vele ouderejaars studenten zeer in trek was; zij zeiden mij met een verheerlijkte stem: "van Eeghen? Dan ben je zeker een broer van Esmee!"

Na de definitieve sluiting van de Leidse universiteit in de zomer van 1941 liet ik mij bij de Gemeente Universiteit in Amsterdam inschrijven. In het voorjaar van 1943, toen de Duitsers bijzonder hinderlijk begonnen te doen tegenover de Nederlandse studentenwereld - in februari werden verschillende studenten opgepakt en naar het pas geopende concentratiekamp Vught overgebracht - besloot ik mij te oriënteren over de mogelijkheid naar Zwitserland uit te wijken om van daaruit naar Engeland proberen te komen. Anton en Emy Stam kende ik via een gemeenschappelijke relatie. Zij woonden in Amsterdam op Keizersgracht 708 boven het kantoor van de zuidvruchtenhandel ten Cate, eigendom van de familie Buitenhof ten Cate. Anton Stam was marconist bij de K.L.M. geweest en was, naar mijn indruk, zeer actief in het verzet. De Stam's moesten in verband daarmee in het voorjaar van 1943 van domicilie wisselen. Ik bracht hen in contact met Suus Taets van Amerongen, die in de eerste jaren van de oorlog een eethuis had gehouden voor studenten aan de Spinozakade, toen door de stad Amsterdam omgedoopt tot Andrieskade. De Stam's mochten het appartement op de bovenverdieping van haar overnemen; Suus Taets van Amerongen had haar activiteiten voor studenten daar al eerder beëindigd.

Omdat ik wist, dat Anton Stam voor mijn doel over de goede contacten beschikte, had ik een ontmoeting met hem in de maand april 1943. Tot mijn teleurstelling bleek hij mij op dat moment niet te kunnen helpen. De organisatie, waarmee hij werkte, was recentelijk gedeeltelijk opgerold en hij had geen directe alternatieven. Wel verschaft hij mij inlichtingen over de plaatsen, waar men vanuit Frankrijk het "gemakkelijkst" de Zwitserse grens zou kunnen bereiken. Ik herinner me, dat dit in de buurt van Belfort was.

Het leek mij onverstandig de reis naar Zwitserland zelfstandig te entameren en ik zag voorlopig van het plan af. Begin mei 1943 werd het voor mij nodig onder te duiken, dit in verband met mijn niet ondertekenen van de z.g. studenten-loyaliteitsverklaring. Na ca. een maand leek het terrein weer veiliger te zijn en zo besloot ik omstreeks Pinksteren, medio juni, het contact met Stam weer op te vatten en ging

ik onaangekondigd naar de Andrieskade. Ik werd opengedaan door Emy Stam, die mij toeriep: "Ik schrik me dood". Ze had n.l. gedacht, dat ik mee was gegaan met de mislukte ontsnapping uit IJmuiden, de ongelukkige afloop waarvan mij, naar ik meen uit de krant, al bekend was. De naam van Eeghen als een van de deelnemers was daarbij echter niet vermeld.

Achteraf was ik uiteraard dankbaar, dat Anton Stam mij bij ons eerdere contact niet op deze "mogelijkheid" geattendeerd heeft. En de vraag achtervolgt mij na al deze jaren nog steeds: Wat zou ik gedaan hebben, als Stam mij wel over het IJmuidenplan had ingelicht? Met "hindsight" is het gemakkelijk jezelf wat dat betreft gerust te stellen: het verhaal achteraf duidt immers op een enigszins dilettanterige instelling en benadering van de risico's door de deelnemers; sommige aanvankelijke deelnemers zagen uiteindelijk dan ook wijselijk van deelname af. Maar emotie en ratio stonden in de oorlog soms met elkaar op gespannen voet. Ik moet, als velen, toegeven in de oorlog soms onnodige risico's te hebben genomen. Je had de neiging risico's te onderschatten. De vraag "Wat zou ik gedaan hebben?" zal mij dus blijven achtervolgen. In ieder geval lijkt ook het toeval mij hier in bescherming te hebben genomen. Zo was de situatie toen trouwens voor iedere kwetsbare Nederlander. In oktober 1944, toen ik naar de European Service van de B.B.C. zat te luisteren, drong een mij onbekende mijn kamer binnen en betrapte mij. Hij was door de geopende buitendeur mijn ouderlijk huis binnengeslopen. Hij wilde geld van mij "lenen". Ter geruststelling liet hij mij zijn ongeldig gemaakte paspoort zien, waaraan ik zijn naam ontleende, die ik hier niet noemen zal. Hij vertelde me ook zijn woonadres. Omdat ik niet de mogelijkheid had om hem te "helpen" zei ik, dat hij nog maar eens op moest bellen, hetgeen ruim een uur na zijn vertrek ook geschiedde. Hij vroeg naar mijn vader en gaf een andere naam op. De radio was inmiddels al uit het huis verdwenen en ik ging opnieuw naar een onderduikadres. Hij vroeg mijn vader om een persoonlijk onderhoud en probeerde hem te chanteren met de mededeling, dat hij mij die middag betrapte had. Mijn vader bleef onverstoord en zei niet te begrijpen, waar het over ging en dat hij maar een brief moest schrijven.

Mijn vader had een uitstekend geheugen en toen ik hem de naam noemde van de betrokkene, wist hij de man onmiddellijk te plaatsen in verband met een grote zwendel affaire, die in de dertiger jaren aan het licht was gekomen, die tot een veroordeling tot enige jaren gevangenisstraf had geleid. Mijn vader oriënteerde zich vervolgens bij een politiefunctionaris, waarvan hij wist, dat deze "goed" was. Deze legde hem daarop de vraag voor, of mijn vader het wenselijk achtte de betrokkene te doen liquideren. Hij reageerde daar negatief op. Zo is het lot ook deze ex-zwendelaar gunstig geweest. Hij heeft bovendien nooit geweten, wat hem eventueel boven het hoofd had kunnen hangen. En mijn vader bleek gelijk te hebben: er is door hem noch door mij ooit verder iets over deze affaire vernomen.

Het artikel over de mislukte ontsnapping uit IJmuiden is overigens erg verhelderend, want tot nu toe heb ik altijd aangenomen, dat het om mensen ging, die zwaar illegaal althans uiterst kwetsbaar waren. Het blijkt nu om een zaak te zijn gegaan, die tijdens de voorbereidingen eigenlijk al erg "gestonken" moet hebben. Het intrigeert me bijzonder te lezen, dat "van Eeghen, de kennis van Stam op het allerlaatste moment aan de groep was toegevoegd". Waarschijnlijk is er sprake geweest van een misverstand tussen de beide Stam's. Emy Stam kende mij alleen, dat is af te leiden uit haar grote ontsteltenis, toen ze mij daar onder aan de trap zag staan. Zij wist blijkbaar niet van de contacten, die haar man met Dave van Eeghen blijkt te hebben gehad. Voor mij is nu, na 57 jaar, de toedracht eindelijk volledig duidelijk geworden.

Met Stam heb ik nadien geen contact meer gehad. Van onze wederzijdse relatie begreep ik, dat Stam na de oorlog weer is gaan vliegen. Deze vertelde me ook, dat Stam in de laatste oorlogswinter door de Duitsers is gearresteerd en tijdens een transport in Drente bij een beschieting door geallieerde vliegtuigen is ontsnapt. Later hoorde ik, dat hij in Spanje is gaan wonen, vermoedelijk al in de vijftiger jaren.

Den Haag, 20 april 2000

C.P. van Eeghen

DAG VAN HET VERZET 2000

ZATERDAG 2 SEPTEMBER 2000

DIT JAAR WEER IN HET RESTAURANT
VAN DE GENERAAL SPOORKAZERNE TE ERMELO
LEUVENUMSEWEG 88

PROGRAMMA MET EEN EUROPEES KARAKTER

Prof. Mr. Th. C. van Boven, hoogleraar Internationaal Recht aan de Universiteit van Maastricht zal spreken over mensenrechten in Europa.

Toespraak: door de voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 de heer R. W. Hemmes.

Optreden: door de groep Musica Folklorika van Visio's Elizabeth Kalishuis met een Europees programma.

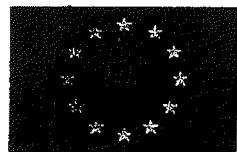
Inclusief: koffie met gebak
apéritief
rijstmaaltijd met 1 consumptie

speciaal vervaardigd, zeer bijzonder herinneringsgeschenk

VEEL INFORMATIESTANDS

AANVANG: 11.00 uur precies

AANMELDING: Zo spoedig mogelijk door overmaking van f 25,- p.p. op giro 5166870 of bank 914130307 t.n.v. "Comité Dag van het Verzet" Doorn. Toegangskaarten met routebeschrijving worden half augustus toegezonden.

Op 3 mei jl. werd langs de Bonegraafseweg in het buurtschap Eldik (gemeente Echteld) een monument onthuld ter nagedachtenis aan de inzittenden van een geallieerd Dakota transportvliegtuig. Op 18 september 1944 kwamen zij allen - 6 Amerikaanse bemanningsleden en 18 Britse parachutisten - om het leven toen hun vliegtuig door Duits afweergeschut in Ochten werd neergehaald. De eindbestemming - de afwerpterreinen ten westen van Arnhem - werd nooit bereikt. De 24 gesneuvelden werden door de plaatselijke bevolking ter plaatse begraven. Kort na de oorlog werden de Engelsen herbegraven op begraafplaats Jonkerbos in Nijmegen en de Amerikanen op begraafplaats Neuville in België.

Het monument - een gedenknaald - werd aangeboden door de Adriaan van Westreenenstichting. In aanwezigheid van ongeveer 200 mensen hield initiatiefnemer C.J.P. van Westreenen een redevoering om de onthulling toe te lichten. Na het hijsen van de Engelse, de Amerikaanse en de Nederlandse vlag door leden van de Luchtmobiele Brigade werd het monument overgedragen aan de gemeente Echteld.

Na de plechtigheid vervoegden de meeste aanwezigen zich naar Ochten waar de presentatie van het boek "De Betuwe in Stelling" van historicus Victor Laurentius plaats zou vinden. Aan dit boek, dat het Betuws verzet en de stellingoorlog vanaf september 1944 beschrijft, verleenden de Engelandvaarders, Jhr. J.J.G. Beelaerts van Blokland, Maarten Ciermans en F.Th. Dijckmeester hun medewerking. Ciermans en Dijckmeester zijn beiden als geheim agent in de Betuwe actief geweest en Jhr. Beelaerts van Blokland als stafofficier van de Prinses Irene Brigade. Ciermans en Beelaerts van Blokland waren bij de onthulling en de presentatie van het boek aanwezig.

Victor Laurentius / HJMB

De Voorjaarsbijeenkomst, die op 6 april in Motel Gilze-Rijen plaatsvond, werd door 19 personen bezocht, waaronder 9 Engelandvaarders en een Engelandvaarderster. Het was, als altijd, een bijzonder geanimeerd en gezellig samenzijn.

Helaas loopt het aantal bezoekers sinds 1990 zo sterk terug dat wij genooddaakt zijn de bijeenkomsten in haar huidige vorm te beëindigen. De redenen zijn wel bekend, overlijden, minder goede gezondheid en toenemende files op de autosnelwegen. Engelandvaarders die op 6 april uit de Regio Randstad kwamen ondervonden onderweg naar Gilze-Rijen vertragingen van één tot anderhalf uur. Dit is zelfs voor Engelandvaarders te gortig.

Begin 2001 zullen wij ons beraden, waar en hoe de bijeenkomsten kunnen worden voortgezet. Het spreekt vanzelf dat uw suggesties in deze zeer op prijs worden gesteld.

Bram Grisnigt
Telefoon 0164 - 61 34 15

NAAR ENGELAND IN OORLOGSTIJD, VERVOLG

Voor elk van deze krijgsraad werd de eerder genoemde SS-officier als getuige opgeroepen. Als ik dan door de gang kwam en hem zag staan, keek ik hem recht in de ogen en wachtte tot hij zijn hoofd neigde, waarna ik hetzelfde deed. De laatste krijgsraadzitting, die van de Luftgau Holland, vond plaats in januari 1943 toen de Amerikanen al in Italië waren. Ik keek mijn "Sachbearbeiter" weer aan en beiden herinnerden wij ons die vraag over het winnen van de oorlog. Dat is de enige overwinning die ik in de gevangenis heb behaald.

Er is met onze groep nogal gesold. Wij hebben achtereenvolgens gezeten in de Strafgevangenis Scheveningen, de Strafgevangenis aan het

Wolvenplein in Utrecht en in de Wehrmacht Untersuchungs Gefängnis (dat was het Huis van Bewaring in Utrecht, gelegen in de Gansstraat, bijgenaamd het "Luie End", want tegenover het Huis van Bewaring was het kerkhof). Het vonnis van de Luftgau Holland was vier jaar Zuchthaus en hoewel dat wederom niet de doodstraf was, werd gebruik gemaakt van de afwezigheid van de Oberbefehlshaber om het vonnis in kracht van gewijsde te doen gaan.

Het heeft geen zin uit te weiden over de tijd in de Duitse tuchthuizen, want dat is elders meer dan voldoende beschreven. Via de gevangenis van Kleef gingen wij naar Keulen. Een nacht daar in de "Klingelputz" tijdens een Engels bombardement is iets wat je niet licht vergeet. Toen naar Bonn en daarna naar het tuchthuis Rheinbach bij Euskirchen. Daar werd ik als te recalcitrant gezien en overgeplaatst naar een tuchthuis met een streng regime, het tuchthuis in Siegburg. Daar ben ik tot de bevrijding door de Amerikanen op 10 april 1945 gebleven.

Daar ik als "Fluchtgefährlich" werd beschouwd mocht ik niet buiten het tuchthuis te werk gesteld worden en werd daarom opgeleid (!!) tot kleermaker en geplaatst op de Schneidersaal waar wij uniformen van gesneuvelden Duitsers moesten repareren om als kleding voor krijgsgevangenen te dienen. Veel van die (vaak bebloede) uniformen kwamen van het Oostfront en het is dus niet te verwonderen dat wij omstreeks de herfst 1944 gedompeld werden in een epidemie van vlektyphus. Daar was wel een kruid tegen gewassen, alleen was dat niet beschikbaar in het tuchthuis, zodat wij veel gevangenen hebben verloren.

De Amerikaanse militaire arts, die ik de bibliotheek van het tuchthuis liet zien, waar de zieken in coma lagen, had eerst niet willen geloven dat wij vlektyphus hadden; hij dacht dat het typhus zou zijn, maar moest bij het zien van een vijftigtal in coma liggende patienten toegeven dat de situatie veel en veel ernstiger was dan hij had gedacht. Zijn eerste uitroep bij de aanblik was geweest: "Jesus Christ". De terugreis naar Nederland in een Duitse militaire auto en gekleed in Amerikaanse uniformen was iets buitengewoons. Nabij Utrecht was een wegversperring bemand door Canadezen, die er op moesten toe-

zien, dat niemand de in quarantaine verkerend Vesting Holland kon binnenkomen. Maar de Amerikaanse uniformen en de Duitse militaire auto deden wonderen en wij konden ongehinderd doorrijden. Gelukkig maar, want persoonsbewijzen of iets dergelijks hadden wij niet. De thuiskomst was natuurlijk zeer emotioneel. Men had de laatste twee jaar geen enkel bericht van mij gehad. De marine was ongeduldig en na enkele dagen werd ik opgeroepen. Na een kort verblijf in IJmuiden, bij de bewaking van de Duitse krijgsgevangenen, werd ik naar Londen overgeplaatst. Daar wachtte mij een nieuwe verassing. Mijn boekenkist was in 1940 met een apart schip naar Nederland verzonden, aangezien het passagiersschip waarmee ik naar Nederland ging niet verder zou gaan dan Genua. Maar de boekenkist zou op 17 mei in Nederland aankomen en werd dus vanwege de oorlog in Engeland gelost. Daar had men behoefte aan studieboeken voor de adelborstenopleiding in Enneshouse en gebruikte daarvoor ook mijn boeken, die ik in 1945 in Londen tegen een bon kon lenen. In de boeken stond: "Uit de nalatenschap van de Luitenant ter Zee W. Langeraar". Men had in Engeland gehoord dat ik was gefusilleerd.

We zijn nu 54 jaar later en ik kijk met weemoed terug naar die tijd, waarin ik zoveel vrienden ben kwijtgeraakt en zoveel nieuwe vrienden heb gekregen. Ook mijn veertig jaar durende gelukkige huwelijk met Zus Bartlema en mijn vier kinderen vervullen mij met weemoed en grote dankbaarheid. Mijn huidige huwelijk met Ad Elgeti, mijn vroegere schoonzuster, maakt mijn geluk volledig.

W. Langeraar

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 3 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Jonkman, T.	Doorn
Lazeroms, A.R.W.	Uden
Vrins, Th.J.	Den Haag
Wijnbergen, L.	Rotterdam

Verhuisd:

Josselin de Jong, G. de	Statenlaan 100	2582 GT Den Haag
Peteri, W.H.	Dorpsplein 24	2995 BS Heerjansdam
Wins, H.L.	Zwaluwenlaan 4	2261 BR Leidschendam
Zuidijk, M.G.	Koningin Astridlaan 37a-B2	B-2950 Kapellen (B)

Nieuw toegetreden:

Dewindt, M.B.	14670 Windshade Drive	Tucson AZ 85737-8824 (USA)
---------------	-----------------------	----------------------------

Zoek:

Kloots, J.J.	B.P. 48	B-1080 Brussel
Hij heeft zijn Boite Postale opgezegd.		

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel./Fax (070) 324 04 47